Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

21. prosince 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání – Článek 1 odst. 2 – Smluvní ujednání, která odráží závazné právní nebo správní předpisy – Vyloučení z rozsahu působnosti této směrnice – Úvěr splatný v cizí měně – Ujednání odrážející dispozitivní vnitrostátní ustanovení – Dopad neprovedení tohoto čl. 1 odst. 2 – Článek 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 – Posouzení zneužívající povahy ujednání – Článek 8 – Přijetí nebo zachování vnitrostátních ustanovení zajišťujících vyšší úroveň ochrany spotřebitele – Vzájemné působení mezi těmito různými ustanoveními směrnice 93/13“

Ve věci C-243/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách, Řecko) ze dne 5. května 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 5. června 2020, v řízení

DP,

SG

proti

Trapeza Peiraios AE,

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení L. Bay Larsen, místopředseda Soudního dvora vykonávající funkci předsedy šestého senátu, N. Jääskinen (zpravodaj) a M. Safjan, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za DP a SG V. Kontogiannisem, dikigoros,

– za Trapeza Peiraios AE S. Spyropoulosem, dikigoros,

* Jednací jazyk: řečtina.

– za řeckou vládu V. Karra, S. Charitaki a A. Magrippi, jako zmocněnkyněmi,

– za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i S. Šindelkovou, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi N. Ruiz Garcíou a A. Katsimerou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 2, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1 a článku 8 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29, Zvl. vyd. 15/02, s. 288).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi DP a SG na straně jedné a Trapeza Peiraios AE na straně druhé ve věci údajně zneužívající povahy ujednání uvedených v dodatcích k úvěrové smlouvě denominované v eurech, kterými bylo euro nahrazeno švýcarským frankem.

Právní rámec

Unijní právo

3 Dvanáctý a třináctý bod odůvodnění směrnice 93/13 znějí následovně:

„vzhledem k tomu, že však za daného stavu věcí vnitrostátní právní předpisy umožňují, aby se uvažovalo pouze o částečné harmonizaci; že zejména tato směrnice se vztahuje pouze na smluvní ujednání, která nebyla sjednána individuálně; že členským státům by měla být ponechána možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice;

vzhledem k tomu, že se předpokládá, že právní nebo správní předpisy členských států, které přímo nebo nepřímo stanoví ujednání spotřebitelských smluv, neobsahují zneužívající ujednání; že se proto nejeví jako nezbytné podřídit ustanovením této směrnice ujednání, která odrážejí závazné právní nebo správní předpisy a zásady nebo ustanovení mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy; že v tomto ohledu ‚závazné právní nebo správní předpisy' v čl. 1 odst. 2 zahrnují také pravidla, která se v souladu s právními předpisy použijí mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak."

4 Článek 1 odst. 2 této směrnice stanoví:

„Smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice."

5 Znění čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice v řeckém jazyce obsahuje druhý pododstavec, který zní následovně:

„Výraz ‚závazné právní a správní předpisy' uvedený v čl. 1 odst. 2 zahrnuje také pravidla, která se v souladu s právními předpisy použijí mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak."

6 Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele."

7 Článek 4 této směrnice uvádí:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.

2. Posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem."

8 Podle článku 8 uvedené směrnice:

„Členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti této směrnice, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele."

Řecké právo

9 Článek 291 Astikos Kodikas (občanský zákoník) stanoví:

„V případě peněžitého dluhu v cizí měně, který musí být zaplacen v Řecku, má dlužník, nebylo-li dohodnuto jinak, právo zaplatit v národní měně, a to na základě směnného kurzu cizí měny platného v době a místě platby."

10 Článek 2 odst. 6 zákona č. 2251/1994 ze dne 16. listopadu 1994 o ochraně spotřebitele (FEK A' 191), kterým byla do řeckého práva provedena směrnice 93/13, ve znění použitelném na spor v původním řízení, (dále jen „zákon 2251/1994") stanoví:

„Všeobecné smluvní podmínky, které mají za následek výrazné narušení rovnováhy práv a povinností smluvních stran v neprospěch spotřebitele, jsou zakázány a neplatné. Zneužívající povaha všeobecné podmínky, která je součástí smlouvy, se posuzuje s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, účel smlouvy, všechny specifické okolnosti související s uzavřením smlouvy, jakož i všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází."

Spor v původním řízení a předběžné otázky

11 Žalobci v původním řízení jsou dvěma spotřebiteli s bydlištěm v Řecku, kde rovněž mají příjmy v eurech. Dne 3. září 2004 uzavřeli s Trapeza Peiraios, bankou se sídlem v tomto členském státě, smlouvu o hypotečním úvěru na dobu 30 let. Tato úvěrová smlouva byla vyjádřena v eurech a podléhala variabilní úrokové sazbě vázané na úrokovou sazbu Euribor počítanou za 360 dnů.

12 Dne 26. března 2007 a dne 25. června 2007 podepsaly smluvní strany dva dodatky, jejichž účelem bylo převést tuto úvěrovou smlouvu, původně vyjádřenou v eurech, na švýcarské franky. Tyto dodatky na straně jedné stanoví, že dlužná částka bude splacena ve švýcarských francích, a na straně druhé, že úroky budou během prvních tří let vypočteny na základě pevné úrokové sazby a poté na základě variabilní sazby vázané na úrokovou sazbu LIBOR počítanou pro švýcarský frank za 360 dnů.

13 Ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že podle ustanovení 4.5 posledně uvedeného dodatku „splácení úvěru dlužníkem bude prováděno buď ve stejné měně, nebo v přepočtu částky ve francích přepočtené na euro, tento přepočet se přitom vypočítá ke dni platby měsíční splátky na základě příslušného devizového kurzu, který je výsledkem působení mezibankovního devizového trhu. Tento kurz bude vyšší než kurz, na základě něhož banka prodává švýcarský frank a který je uveden v denním sazebníku směnných kurzů banky“.

14 Ustanovení 8.1 odst. 3 uvedeného dodatku uvádí, že „v případě výpovědi úvěrové smlouvy si banka, kromě důsledků, které jsou mimo jiné stanoveny v tomto dodatku, vyhrazuje právo (nikoli však povinnost) převést celý nesplacený zůstatek na eura podle kurz banky pro prodej švýcarského franku platného v den převodu a uvedeného v denním sazebníku směnných kurzů banky, a připočíst k zůstatku dlužné částky úroky z prodlení, které se skládají ze základního úroku banky platného pro hypotéční úvěry, marže a poplatku ve smyslu zákona 128/17, zvýšené o 2,5 procentního bodu. V případě, že platí vyšší sazba úroků z prodlení, použije se tato sazba“.

15 Dne 17. září 2018 podali žalobci v původním řízení žalobu na banku Trapeza Peiraios k předkládajícímu soudu, Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách, Řecko), kterou se domáhají zejména toho, aby byly uvedené dodatky prohlášeny za neplatné, a aby byl obnoven předchozí stav před jejich uzavřením. Na podporu své žaloby zejména tvrdí, že ustanovení 4.5 a ustanovení 8.1 odst. 3 uvedená výše (dále jen „sporná ujednání“) mají zneužívající povahu a jsou proto podle článku 2 zákona 2251/1994 neplatná. Podle nich je banka přiměla ke změně úvěrové smlouvy, aniž by je informovala o hrozícím kurzovém riziku, a to i přesto, že neměli potřebné znalosti k tomu, aby si byli tohoto rizika vědomi.

16 Předkládající soud uvádí, že sporná ujednání v podstatě přebírají obsah článku 291 občanského zákoníku, který umožňuje dlužníkovi, není-li dohodnuto jinak, uhradit v Řecku svůj dluh denominovaný v cizí měně buď v této měně, nebo v národní měně na základě směnného kurzu cizí měny platného v době a místě platby.

17 Tento soud si tudíž klade otázku, zda může přezkoumat zneužívající povahu sporných ujednání, pokud čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vylučuje z její působnosti „smluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy“.

18 Kromě toho předkládající soud zdůrazňuje, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 v řeckém znění vylučuje z přezkumu zneužívající povahy smluvní ujednání, která odráží závazné právní nebo správní předpisy, a že tento článek nebyl výslovně převzat do zákona 2251/1994, kterým se směrnice 93/13 provádí do řeckého práva.

19 V této souvislosti předkládající soud uvádí, že v řecké judikatuře existují rozpory, pokud jde o otázku, zda v případě neexistence jakéhokoli ustanovení vnitrostátního práva, které by výslovně zahrnovalo vyloučení uvedené v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, může být vnitrostátní právní úprava přesto vykládána v tom smyslu, že činí toto vyloučení, v důsledku čehož by nebylo možné přezkoumat zneužívající povahu smluvního ujednání, které pouze opakuje takové dispozitivní právní ustanovení, jako je článek 291 občanského zákoníku.

20 Z předkládacího rozhodnutí tak vyplývá, že plénum Areios Pagos (Kasační soud, Řecko) ve svém rozsudku č. 4/2019 rozhodlo, že výjimka stanovená v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 sice nebyla provedena do řeckého práva samostatným a výslovným ustanovením, na základě výkladu, který je v souladu s unijním právem a cílem této směrnice, je však inherentní čl. 2 odst. 6 zákona 2251/1994. Podle tohoto rozsudku „pokud sporné ujednání odráží kogentní nebo dispozitivní ustanovení vnitrostátního práva, je již z podstaty věci nepředstavitelné, že by tím byla narušena rovnováha mezi smluvními stranami, nebo že by se jednalo o zneužívající ujednání. Takovéto ujednání tedy vůbec nespadá do rozsahu působnosti zákona 2251/1994“. Uvedený rozsudek upřesňuje, že tak je tomu v případě ujednání smlouvy o hypotečním úvěru, která odráží obsah článku 291 občanského zákoníku.

21 Předkládací rozhodnutí nicméně uvádí, že tento výklad nebyl jednomyslně přijímán. Podle menšinového stanoviska vydaného v rámci Areios Pagos (Kasační soud) nelze mít za to, že vyloučení stanovené v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 je obsaženo v čl. 2 odst. 6 zákona 2251/1994, protože výjimky z přezkumu zneužívající povahy ujednání musí být vykládány striktně. Uvedené menšinové stanovisko se opírá o skutečnost, že tato směrnice, jak uvádí její dvanáctý bod odůvodnění a její článek 8, provádí pouze částečnou a minimální harmonizaci, přičemž ponechává členským státům možnost poskytnout spotřebitelům vyšší úroveň ochrany. Za tímto účelem řecký zákonodárce při provádění směrnice záměrně upustil od vyloučení stanoveného v jejím čl. 1 odst. 2. Jiný výklad čl. 2 odst. 6 zákona 2251/1994 by byl v rozporu se záměrem řeckého zákonodárce poskytnout spotřebitelům vyšší úroveň ochrany a představoval by nepřijatelný výklad *contra legem*.

22 Předkládající soud upřesňuje, že jeho vlastní členové většinově zastávají tento posledně uvedený názor a mají za to, že řecké soudy mohou přezkoumávat zneužívající povahu ujednání uvedených v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, protože řecký zákonodárce nezahrnul do vnitrostátního práva výjimku, která je uvedena v tomto ustanovení.

23 Za těchto podmínek se Polymeles Protodikeio Athinon (soud prvního stupně v Aténách) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 8 směrnice 93/13, který členským státům umožňuje přijmout přísnější ustanovení, aby zajistily nejvyšší stupeň ochrany spotřebitele, vykládán v tom smyslu, že členský stát nemusí provést do svého vnitrostátního práva čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 a může tak umožnit soudní přezkum ujednání, která odrážejí kogentní nebo dispozitivní právní a správní předpisy?

2) Lze mít za to, že čl. 1 odst. 2 první a druhý pododstavec směrnice 93/13, ačkoli nebyl výslovně proveden do řeckého práva, byl přijat nepřímo, v souladu s obsahem čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice, jelikož ten byl proveden ustanovením čl. [2] odst. [6] zákona 225[1]/1994?

3) Zahrnuje pojem zneužívající ujednání a rozsah jeho působnosti, jak jsou definovány v ustanoveních čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13, výjimku uvedenou v čl. 1 odst. 2 prvního a druhého pododstavce této směrnice [článek 1 směrnice 93/13 v českém znění není členěn na pododstavce]?

4) Může být ujednání úvěrové smlouvy uzavřené mezi spotřebitelem a úvěrovou institucí, které odráží obsah dispozitivního pravidla členského státu, podřízeno přezkumu zneužívající povahy všeobecných obchodních podmínek v souladu s ustanoveními směrnice 93/13, pokud toto ujednání nebylo předmětem samostatného vyjednávání?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

24 Trapeza Peiraios tvrdí, že na celou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, jakož i na každou z položených otázek, se vztahuje několik důvodů nepřípustnosti. V podstatě tvrdí, že zaprvé tato žádost nijak nesouvisí s předmětem sporu v původním řízení a je jí Soudní dvůr žádán, aby vydal poradní stanovisko. Zadruhé, Areios Pagos (Kasační soud) již podle ní ukončil diskusi ve vnitrostátní judikatuře, která je nastíněna v uvedené žádosti, a Soudní dvůr nemá pravomoc rozhodovat o výkladu ustanovení vnitrostátního práva; žalobci v původním řízení se přitom dovolávají pouze vnitrostátních ustanovení. Zatřetí některé z otázek položených předkládajícím soudem jsou údajně nepřesné, či dokonce nesrozumitelné.

25 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor předložen a který nese odpovědnost za soudní rozhodnutí, jež bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade a na které se v tomto ohledu vztahuje domněnka relevance. Proto když se položená otázka týká výkladu nebo platnosti pravidla unijního práva, Soudní dvůr je v zásadě povinen rozhodnout, s výjimkou situace, kdy je zjevné, že žádaný výklad nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, pokud se jedná o hypotetický problém nebo dále pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na uvedenou otázku (rozsudek ze dne 2. září 2021, OTP Jelzálogbank a další, C-932/19, EU:C:2021:673, bod 26 a citovaná judikatura).

26 Je rovněž nesporné, že v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasném rozdělení funkcí mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, má pouze vnitrostátní soud pravomoc vykládat a uplatňovat ustanovení vnitrostátního práva, zatímco Soudní dvůr je oprávněn rozhodovat pouze o výkladu nebo platnosti právního předpisu Unie, a to na základě skutečností, které mu sdělil vnitrostátní soud [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 29. dubna 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 37 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 10. června 2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479, bod 25 a citovaná judikatura].

27 V projednávaném případě se předkládající soud táže na význam a dosah několika ustanovení unijního práva za účelem určení, zda může na základě směrnice 93/13 provést přezkum zneužívající povahy sporných ujednání. Žádá totiž Soudní dvůr o výklad čl. 1 odst. 2, čl. 3 odst. 1, čl. 4 odst. 1 a článku 8 této směrnice, přičemž upřesňuje, že účelem zákona 2251/1994, na který se žalobci v původním řízení konkrétně odvolávají, je provedení uvedené směrnice do řeckého právního řádu. Uvedený soud navíc dostatečně jasně a přesně popsal skutkové okolnosti sporu v původním řízení, jakož i právní rámec, ve kterém se tento situuje, což jsou skutečnosti, ze kterých vyplývá, že není pravda, že by položené otázky neměly žádný vztah k předmětu tohoto sporu, nebo že by měly hypotetickou povahu.

28 Z toho vyplývá, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je přípustná.

K věci samé

Ke čtvrté předběžné otázce

29 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba zkoumat jako první, je, zda čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že z rozsahu působnosti této směrnice vylučuje ujednání zahrnuté do smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které odráží dispozitivní právní nebo správní předpisy, to znamená předpisy, které se použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi stranami, a to i tehdy, pokud uvedené ujednání nebylo individuálně sjednáno.

30 V této souvislosti je třeba připomenout, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vylučuje z rozsahu působnosti této směrnice smluvní ujednání, která odrážejí „závazné právní a správní předpisy“, což je výraz, který s ohledem na bod 13 odůvodnění této směrnice zahrnuje ustanovení vnitrostátního práva, která se použijí mezi smluvními stranami nezávisle na jejich volbě, i dispozitivní právní normy, tj. normy, které se použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi stranami (rozsudek ze dne 2. září 2021, OTP Jelzálogbank a další, C-932/19, EU:C:2021:673, bod 28 a citovaná judikatura).

31 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že řecké znění směrnice 93/13 je jediným zněním, v němž čl. 1 odst. 2 směrnice obsahuje druhý pododstavec, jehož znění odpovídá znění závěrečné části třináctého bodu odůvodnění této směrnice, a který stanoví, že výraz „závazné právní a správní předpisy“ uvedený v tomto ustanovení „zahrnuje také pravidla, která se v souladu s právními předpisy použijí mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak“.

32 Nicméně podle ustálené judikatury Soudního dvora nemůže formulace použitá v jedné z jazykových verzí ustanovení unijního práva sloužit jako jediný základ pro výklad tohoto ustanovení ani jí nemůže být dána přednost před ostatními jazykovými verzemi. Ustanovení unijního práva musí být totiž vykládána a používána jednotně na základě znění vypracovaných ve všech unijních jazycích. V případě rozdílů mezi různými jazykovými verzemi unijního práva musí být dotčené ustanovení vykládáno podle celkové systematiky a účelu právní úpravy, jejíž je součástí (rozsudek ze dne 9. července 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, bod 33 a citovaná judikatura).

33 Pokud jde o celkovou systematiku směrnice 93/13, Soudní dvůr rozhodl, že čl. 1 odst. 2 směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, ale odráží pravidlo, jež se v souladu s vnitrostátními právními předpisy použije mezi smluvními stranami, pokud nebylo ujednáno jinak, nespadá do působnosti této směrnice (rozsudek ze dne 9. července 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, bod 37).

34 V této souvislosti Soudní dvůr upřesnil, že skutečnost, že smluvní ujednání odrážející jedno z ustanovení uvedených v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nebylo individuálně sjednáno, nemá vliv na jeho vyloučení z působnosti této směrnice. Podle článku 3 odst. 1 směrnice 93/13 je totiž neexistence individuálního sjednání podmínkou týkající se zahájení přezkumu zneužívající povahy ujednání, k němuž nemůže dojít tehdy, když smluvní ujednání nespadá do její působnosti (rozsudek ze dne 9. července 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, bod 36).

35 Pokud jde o účel směrnice 93/13, Soudní dvůr opakovaně rozhodl, že vyloučení z působnosti této směrnice vyplývající z jejího čl. 1 odst. 2 je odůvodněno skutečností, že je v zásadě legitimní předpokládat, že vnitrostátní zákonodárce nastolil rovnováhu mezi právy a závazky smluvních stran určitých smluv, což je rovnováha, kterou výslovně zamýšlel chránit unijní normotvůrce (rozsudek ze dne 10. června 2021, Prima banka Slovensko, C-192/20, EU:C:2021:480, bod 32 a citovaná judikatura). Soudní dvůr kromě toho upřesnil, že okolnost, že takováto rovnováha byla nastolena, nepředstavuje podmínku pro uplatnění vyloučení uvedeného v čl. 1 odst. 2, nýbrž odůvodnění tohoto vyloučení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. července 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, bod 27, jakož i usnesení ze dne 14. října 2021, NSV a NM, C-87/21, nezveřejněné, EU:C:2021:860, bod 31).

36 Z úvah uvedených v bodech 33 až 35 vyplývá, že vnitrostátní soudy nemohou s ohledem na směrnici 93/13 přezkoumat zneužívající povahu ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, i když toto ujednání nebylo individuálně sjednáno, pokud toto ujednání odráží právní nebo správní ustanovení, které je „závazné“ ve smyslu čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice, přičemž tento pojem zahrnuje nejen ustanovení, které se použije mezi smluvními nezávisle na jejich volbě, ale i ustanovení dispozitivní povahy, to znamená taková, která se použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi stranami, ve smyslu judikatury citované v bodě 30 tohoto rozsudku.

37 Vnitrostátním soudům, kterým byla věc předložena k rozhodnutí, přísluší ověřit, zda dotčené ujednání spadá pod čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 na základě některého z kritérií vymezených Soudním dvorem, to znamená s přihlédnutím k povaze, obecné systematice a ustanovením dotčených úvěrových smluv, jakož i k právnímu a skutkovému kontextu, do kterého tato smlouva zapadá, s přihlédnutím ke skutečnosti, že s ohledem na cíl ochrany spotřebitele sledovaný touto směrnicí je třeba výjimku stanovenou v čl. 1 odst. 2 této směrnice vykládat striktně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriciuc a další, C-186/16, EU:C:2017:703, body 30 a 31).

38 V projednávané věci má předkládající soud za to, že sporná ujednání, o kterých strany dotčené úvěrové smlouvy patrně nevyjednávaly, přebírají obsah článku 291 občanského zákoníku, který kvalifikuje jako právní předpis dispozitivní povahy.

39 Je však třeba připomenout, že je na tomto soudu, aby na základě kritérií uvedených v bodě 37 tohoto rozsudku přezkoumal, zda všechna ujednání, která byla před ním napadena, skutečně odrážejí závazné vnitrostátní právní předpisy ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 s tím, že ta z uvedených ujednání, na něž se tato kvalifikace nevztahuje, nemohou být z tohoto

důvodu vyloučena z rozsahu působnosti uvedené směrnice. Skutečnost, že některá ujednání, která odrážejí takovéto právní předpisy, nespadají do rozsahu působnosti směrnice 93/13, neznamená, že vnitrostátní soud nemůže z hlediska uvedené směrnice posoudit platnost jiných ujednání obsažených v téže smlouvě, kterých se tyto právní předpisy netýkají (rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank et OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, bod 66).

40 S ohledem na výše uvedené je třeba na čtvrtou otázku odpovědět, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že z rozsahu působnosti této směrnice vylučuje ujednání zahrnuté do smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které odráží dispozitivní vnitrostátní právní nebo správní předpisy, to znamená předpisy, které se použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi stranami, a to i tehdy, pokud uvedené ujednání nebylo individuálně sjednáno.

Ke druhé a třetí předběžné otázce

41 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že soudy členského státu jsou povinny vyloučit z rozsahu působnosti této směrnice ujednání, která jsou uvedena v tomto čl. 1 odst. 2, i když toto ustanovení nebylo do právního řádu tohoto státu formálně provedeno, a zda v takovémto případě tyto soudy mohou vycházet z toho, že tento čl. 1 odst. 2 byl do vnitrostátního práva začleněn nepřímo prostřednictvím provedení čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 této směrnice.

42 Tato otázka vychází z předpokladu, že vzhledem k tomu, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nebyl výslovně převzat do řeckých právních předpisů zajišťujících provedení do vnitrostátního práva, Areios Pagos (Kasační soud) rozhodl na základě výkladu vnitrostátního práva, který je považován za výklad v souladu s touto směrnicí, že vyloučení z rozsahu působnosti této směrnice uvedené v jejím čl. 1 odst. 2 se implicitně nachází v uvedené právní úpravě, neboť toto vyloučení je inherentní čl. 2 odst. 6 zákona 2251/1994, kterým byl do vnitrostátního práva proveden čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice.

43 Pokud jde nejprve o důsledky neprovedení čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 do vnitrostátního práva, je třeba zdůraznit, že ustanovení této směrnice se mají použít pouze na případy, které nejsou vyloučeny z její působnosti, zejména z důvodu vyloučení, které zavádí uvedený čl. 1 odst. 2 za podmínek, které definuje (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. března 2020, Mikrokasa a Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, bod 50, jakož i ze dne 9. července 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, bod 23 a citovaná judikatura).

44 Dále je třeba konstatovat, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vylučuje z působnosti této směrnice v něm uvedená ujednání, a to zejména ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy. V důsledku toho, bez ohledu na případné neprovedení tohoto čl. 1 odst. 2 do právního řádu členského státu, tedy tato skutečnost nic nemění na tom, že unijní právo nepočítá s přezkumem souladu takovýchto smluvních ujednání a nepřímo závazných právních předpisů, které tato ujednání odráží, na základě požadavků této směrnice.

45 Takovéto neprovedení totiž nemůže změnit rozsah působnosti směrnice 93/13, který musí být v zásadě stejný ve všech členských státech, s výhradou úprav, které jsou povoleny unijním právem. K posledně uvedenému je třeba připomenout, že si členské státy ponechávají zejména možnost použít ustanovení uvedené směrnice jakožto pravidla vnitrostátního práva na situace,

které nespadají do rozsahu působnosti této směrnice, pokud je to slučitelné s cíli sledovanými touto směrnicí a se Smlouvami (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, body 32 až 38).

46 Konečně s ohledem na kontext původního řízení, jak je uveden v bodech 18 až 22 a 42 tohoto rozsudku, je třeba zkoumat, zda v případě, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nebyl výslovně proveden do právního řádu členského státu prostřednictvím přijetí výslovného a zvláštního právního ustanovení v tomto smyslu, soudy tohoto státu mohou, či dokonce musí mít za to, že uvedené ustanovení bylo provedeno implicitně prostřednictvím přijetí vnitrostátních ustanovení, kterými byl proveden čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 této směrnice.

47 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 omezuje rozsah působnosti systému ochrany proti zneužívajícím ujednáním, který byl zaveden touto směrnicí, zatímco její články 3 a 4 se týkají pojmu zneužívající ujednání a rozsahu posouzení zneužívající povahy takovýchto ujednání v rámci uvedené směrnice.

48 Kromě toho, jak již Soudní dvůr rozhodl, jakýkoli nástroj unijního práva se na danou situaci použije pouze v rozsahu, v němž tato situace spadá do působnosti tohoto nástroje (usnesení ze dne 14. dubna 2021, Credit Europe Ipotecar IFN a Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, bod 32 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 14. října 2021, NSV a NM, C-87/21, nezveřejněné, EU:C:2021:860, bod 37). Ze samotné struktury směrnice 93/13 kromě toho vyplývá, že případné posouzení zneužívající povahy ujednání s ohledem na její ustanovení, a zejména její články 3 a 4, vyžaduje nejprve určit, zda dotyčné ujednání spadá do působnosti této směrnice, zejména s ohledem na vyloučení, které je uvedeno v čl. 1 odst. 2 uvedené směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. června 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, body 23 a 26, jakož i usnesení ze dne 14. dubna 2021, Credit Europe Ipotecar IFN a Credit Europe Bank, C-364/19, EU:C:2021:306, bod 33 a ze dne 14. října 2021, NSV a NM, C-87/21, nezveřejněné, EU:C:2021:860, bod 38).

49 Pokud tedy čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, jehož účelem je vymezit rozsah její působnosti, nebyl formálně proveden prostřednictvím výslovného a zvláštního právního ustanovení do právního řádu členského státu, nemohou mít soudy tohoto členského státu za to, že toto ustanovení bylo do něj nepřímo začleněno prostřednictvím provedení čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 této směrnice, které nemají stejný předmět.

50 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou a třetí otázku odpovědět, že čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že ujednání, která jsou uvedena v tomto čl. 1 odst. 2, jsou vyloučena z rozsahu působnosti této směrnice, i když uvedené ustanovení nebylo formálně provedeno do právního řádu členského státu, a že v takovémto případě soudy tohoto členského státu nemohou vycházet z toho, že uvedený čl. 1 odst. 2 byl do vnitrostátního práva začleněn nepřímo prostřednictvím provedení čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 této směrnice.

K první předběžné otázce

51 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 8 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že nebrání přijetí nebo zachování ustanovení vnitrostátního práva, která vedou k použití systému ochrany spotřebitele stanoveného touto směrnicí na ujednání, která jsou uvedena v čl. 1 odst. 2 směrnice.

52 Úvodem je třeba konstatovat, že předkládající soud a žalobci v původním řízení se zřejmě shodují v tom, že neprovedení vyloučení stanoveného v čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 do řeckého práva zákonem 2251/1994 implicitně sleduje, na základě článku 8 této směrnice, cíl zvýšit úroveň ochrany spotřebitele ve srovnání s úrovní, kterou zaručuje tato směrnice. Nicméně, ve svých písemných vyjádřeních Trapeza Peiraios a řecká vláda odmítají, že by vnitrostátní zákonodárce měl takový záměr.

53 V této souvislosti je třeba zdůraznit, že podle ustálené judikatury přísluší Soudnímu dvoru, aby vzal v rámci rozdělení pravomocí mezi ním a vnitrostátními soudy v úvahu skutkový a právní kontext, do něhož jsou předběžné otázky zasazeny, tak jak je vymezen v předkládacím rozhodnutí; žádost o rozhodnutí o předběžné otázce proto nelze posuzovat s ohledem na výklad vnitrostátního práva, kterého se dovolává vláda členského státu nebo některý z účastníků sporu v původním řízení [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. dubna 2021, État belge (skutečností, které nastaly po přijetí rozhodnutí o přemístění), C-194/19, EU:C:2021:270, bod 26 a citovaná judikatura].

54 Po tomto upřesnění je třeba připomenout, že podle dvanáctého bodu odůvodnění směrnice 93/13 tato směrnice provádí pouze částečnou a minimální harmonizaci vnitrostátních právních předpisů týkajících se zneužívajících ujednání s tím, že ponechává členským státům možnost, aby s náležitým ohledem na Smlouvu zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této směrnice. Podle článku 8 uvedené směrnice mimoto členské státy mohou přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější ustanovení slučitelná se Smlouvou v oblasti působnosti směrnice, aby zajistily vyšší stupeň ochrany spotřebitele (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 2. dubna 2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, bod 33 a ze dne 3. září 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 84).

55 Ze znění článku 8 směrnice 93/13 vyplývá, že možnost, kterou mají členské státy podle tohoto ustanovení, za účelem zvýšení úrovně ochrany spotřebitele, je použitelná „v oblasti působnosti této směrnice“, do níž spadají ujednání, která mohou být zneužita ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zboží nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.

56 Pokud jde o čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, vykládaný ve světle třináctého bodu odůvodnění této směrnice, vylučuje z rozsahu působnosti této směrnice některá ujednání spotřebitelských smluv, a to zejména taková, která odrážejí závazné právní a správní předpisy.

57 Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 nezasahuje do možnosti členských států, která je uvedena ve dvanáctém bodě odůvodnění a v článku 8 této směrnice, zajistit spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení slučitelných se Smlouvou o FEU, než jsou ustanovení uvedené směrnice.

58 Kromě toho, v rozsudku ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, body 30 až 35, 40 a 43), týkajícím se vztahu mezi možností, kterou poskytuje článek 8, a výjimkou z mechanismu věcného posouzení zneužívajících ujednání, která je stanovena v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13, Soudní dvůr poté, co konstatoval, že ujednání uvedená v tomto čl. 4 odst. 2 spadají do oblasti působnosti směrnice 93/13, a že se její článek 8 tudíž vztahuje i na uvedený čl. 4 odst. 2, rozhodl, že tato dvě ustanovení nebrání vnitrostátní právní úpravě umožňující soudní přezkum zneužívající povahy takovýchto ujednání, která spotřebiteli zajišťuje vyšší úroveň ochrany než tato směrnice.

59 Později Soudní dvůr připomněl, že ujednání uvedená v čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 nejsou předmětem posuzování jejich případné zneužívající povahy, avšak spadají do oblasti působnosti této směrnice ve smyslu jejího článku 8 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 41), a že ustanovení vnitrostátního práva, které zužují rozsah výjimky stanovené v uvedeném čl. 4 odst. 2, slouží cíli ochrany spotřebitele sledovanému touto směrnicí (rozsudek ze dne 3. září 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 85).

60 Nicméně, existuje rozdíl mezi čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, který z věcné působnosti této směrnice vylučuje první kategorii smluvních ujednání, a čl. 4 odst. 2 směrnice, který neupravuje tuto působnost, nýbrž vylučuje z posouzení zneužívající povahy druhou kategorii smluvních ujednání, která jako taková do působnosti této směrnice spadají (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. června 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 32).

61 Je proto třeba konstatovat, že ujednání uvedená v tomto čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nespadají do oblasti působnosti této směrnice, a že v důsledku toho se článek 8 této směrnice na uvedený čl. 1 odst. 2 nevztahuje.

62 Po tomto konstatování je však třeba uvést, jak bylo připomenuto v bodě 45 tohoto rozsudku, že členské státy mohou použít ustanovení této směrnice na situace, které nespadají do rozsahu její působnosti, pokud je to slučitelné s cíli sledovanými touto směrnicí a se Smlouvami (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Condominio di Milano, via Meda, C-329/19, EU:C:2020:263, bod 37).

63 V důsledku toho je třeba na první otázku odpovědět, že článek 8 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání přijetí nebo zachování ustanovení vnitrostátního práva, která vedou k použití systému ochrany spotřebitele stanoveného touto směrnicí na ujednání, která jsou uvedena v čl. 1 odst. 2 směrnice.

K nákladům řízení

64 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

1) Článek 1 odst. 2 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že z rozsahu působnosti této směrnice vylučuje ujednání zahrnuté do smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které odráží dispozitivní vnitrostátní právní nebo správní předpisy, to znamená předpisy, které se použijí automaticky v případě neexistence odlišného ujednání mezi stranami, a to i tehdy, pokud uvedené ujednání nebylo individuálně sjednáno.

2) **Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že ujednání, která jsou uvedena v tomto čl. 1 odst. 2, jsou vyloučena z rozsahu působnosti této směrnice, i když uvedené ustanovení nebylo formálně provedeno do právního řádu členského státu, a že v takovémto případě soudy tohoto členského státu nemohou vycházet z toho, že uvedený čl. 1 odst. 2 byl do vnitrostátního práva začleněn nepřímo prostřednictvím provedení čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 1 této směrnice.**

3) **Článek 8 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání přijetí nebo zachování ustanovení vnitrostátního práva, která vedou k použití systému ochrany spotřebitele stanoveného touto směrnicí na ujednání, která jsou uvedena v čl. 1 odst. 2 směrnice.**

Podpisy